

תורה ומדינה הלכה למעשה - זכויות המיעוטים במדינת ישראל ע"פ תורה

ראשי פרקים

1. גר תושב נוהג רק בזמן היובל
2. חובת קבלת ז' מצוות בני נח בגר תושב
3. המצווה להחיות גר תושב
4. דרכי הושבת גר תושב בארץ ישראל
5. הושבת גוי שאינו גר תושב בארץ ישראל
6. קבלת ריבונות יהודית כתנאי הכרחי לישיבת גויים בארץ ישראל
7. זכויות המיעוטים, והיתר ישיבת גויים במדינת ישראל בימינו

1. גר תושב נוהג רק בזמן היובל

היהדות כידוע איננה דת מיסיונרית, אולם מאפשרת לגויים המעוניינים להצטרף אליה לעשות כן. ע"מ להתגייר צריך אדם לעשות מספר פעולות, כגון מילה וטבילה ולאחר מכן נחשב הוא גר. דינו של גר זה הינו ככל עם ישראל לכל דבר. לעומת אדם המעוניין להצטרף לחלוטין לעם ישראל ע"י היותו גר צדק, ישנו מצב נוסף בו אדם נחשב גר ע"פ התורה, ונקרא הוא גר תושב. אדם זה, אינו מצטרף לעם ישראל במלוא מובן המילה, אך יש לו מספר פריבילגיות, המאפשרות לו זכרים שגוי רגיל לא יכול לעשותם ולקבלם, כפי שיבואר בהמשך דברינו. הגמ' בערכין אומרת, שהסטטוס של גר תושב מתאפשר, רק בתקופה שהיה נוהג בה היובל. דין זה נלמד מגזרה שווה מדין עבד עברי, שגם הוא נוהג רק כאשר היובל נוהג. ע"פ משנה זו עולה בצורה ברורה, שכיום לא שייך כלל דין זה של גר תושב.

2. חובת קבלת ז' מצוות בני נח בגר תושב

הגמ' בע"ז מבארת את תנאים, בהם צריך אדם המעוניין להיות גר תושב לעמוד, ע"מ לקבל מעמד זה. הגמ' אומרת ככלל ראשון, שצריך הגוי לקבל עליו ז' מצוות בני נח, זוהי דעת חכמים. ר"מ סובר, שלא די בכך, אלא ישנו צורך גם שגוי יקבל על עצמו את המצוות הללו בפני בי"ד של שלושה דיינים. מעמד זה דומה מאוד למעמד קבלת גר צדק, אשר צריך לעשות את כל תהליך הגיור בפני דיינים (טבילה מילה וקבלת המצוות). דעה נוספת המובאת בגמ' בשם אחרים אומרים סוברת, שלא די בקבלת ז' מצוות בני נח, משום שאם היה די בכך, כל הגויים כולם יחשבו כגרים תושבים, שהרי כל הגויים חייבים בז' מצוות בני נח, אלא צריך שגר תושב יקבל על עצמו את כל תרי"ג מצוות, למעט איסור מאכלות אסורות, אשר בו אומרת התורה במפורש, שאת כל הבהמות שנתנבלו מכל סיבה שהיא, יש לתת לגר תושב, ולכן ודאי שאיסור זה לא קיבל עליו כלל. הגמ' אומרת שרב יהודה שלח מתנה לעובד כוכבים, מתוך ידיעה שלא יקריב אותה קרבן לע"ז, משום שגוי זה אינו עובד כלל עבודה זרה. על כך מקשה הגמ' שלכאורה לא ניתן לסמוך על גוי שלא יקריב לע"ז, כל עוד אינו גר תושב, כשיטת רבי מאיר לפיה לא די בקבלה שאינו עובד ע"ז בינו לבין עצמו, אלא ישנו צורך בקבלה מסודרת של ז' מצוות בני נח, ובכללם ע"ז. מכיוון שאותו גוי לא עשה כן, ממילא אין הוא נאמן, וישנו חשש שמא יקריב מתנה זו כקרבן לע"ז. הגמ' מתרצת ואומרת שכל המחלוקת בדיני גר תושב בין ר"מ, חכמים ואחרים, אינה על הגדרת אדם כגר תושב, אלא רק על המצווה להחיותו. מהגמ' עולה שישנם מצבים אחרים בהם אדם יחשב גר תושב אפילו לשיטת רבי מאיר, אפילו אם לא קיבל על עצמו ז' מצוות בפני בית דין, ורק המצווה להחיותו לא שייכת, אם לא קיבל על עצמו מצוות אלו בפני בית דין. יש לעיין מדוע כה פשוט לגמ' יסוד זה, לפיו גם אם אדם אינו עומד בכל הקריטריונים של גר תושב, עדיין שייכים בו מספר דינים של גר תושב. כהבנה זו המחלקת בין שני סוגי גר תושב סובר גם המאירי ואומר שלענייני יין נסך על איסוריו השונים די בקבלה של ז' מצוות בינו לבין עצמו, ורק לעניין המצווה להחיותו צריך לקבל המצוות בפני בי"ד. לעומת זאת מהריטב"א נראה, שגוי המקבל עליו בינו לבין עצמו, שלא לעבוד ע"ז ושאר מצוות בני נח, אסור גם להתיישב בא"י, ורק לא שייך בו דין לא מורידין ולא מעלין שעניינם איסור הצלת הגוי ממתה, השייך בגויים גמורים, משום שבסופו של דבר יש לו זכויות בכך שמקיים ז' מצוות, אע"פ שלא קיבלם בפני בית דין. לדבריו קשים דברי הגמ', לפיהם ישנם שני סוגי גר תושב, ורק לעניין המצווה להחיותו, צריך לקבל המצוות בפני בית דין, ולא לעניינים אחרים. הרמב"ם ע"פ המדרש מוסיף פרמטר נוסף לצורך נתינת מעמד של גר תושב

לגוי. לדבריו לא די בקבלת ז' מצוות בפני בית דין בלבד, אלא ישנו צורך שקיום המצוות יעשה מפני שכך ציווהו הקב"ה. אם עושה מצוות אלו מדעתו, כלל לא נחשב גר תושב.

3. המצווה להחיות גר תושב

כפי שאומרת הגמ', גר תושב העומד בכל הקריטריונים, מצויים אנו להחיותו. בגמ' בפסחים וכן במקומות נוספים, מובאת מצווה זו להחיות גר תושב, בדברי רבי יהודה, האומר שבגין מצווה זו, כאשר יש לאדם נבלה ויכול למוכרה לגוי, או לתתה לגר תושב, חייב לבחור לתתה לגר תושב, ולא למוכרה לגוי. הסיבה לכך נובעת מהחיוב להחיות גר תושב. כהבנה זו של רבי יהודה בפוסקים נפסק להלכה. ע"פ גמ' זו אומר הרמב"ן בהשגות לספר המצוות, שמצווה זו כוללת בין השאר חיוב ריפוי, וכן לטרוח ככל הניתן ע"מ להצילו. כ"כ אומר הרמב"ם, שיש לנהוג עם גר תושב גמילות חסדים כישראל. מדבריהם ומדברי הגמ' בפסחים הנ"ל עולה, שהמצווה להחיות גר תושב הינה סניף של מצוות צדקה, וממילא מחייבת את עם ישראל לתת נתינה בלא תמורה לגר תושב. שהרי כדברי הגמ' מכירה מותרת גם לגוי, אלא שלגר תושב ישנה מצווה לתת ולא למכור, היינו גמילות חסד וצדקה. זו גם הסיבה שהרמב"ם לא מנה מצווה זו כמצווה בפני עצמה, אלא כסניף של מצוות צדקה. משום שלהבנתו, אין מצווה מיוחדת להחיות גר תושב, אלא כחלק מהמצווה להחיות כל יהודי, ולעשות ככל הניתן לסייע בעדו, בלא כל רצון לקבל מכך תמורה.

4. דרכי הושבת גר תושב בארץ ישראל

מהגמ' ע"ז המובאת לעיל, נראה כפי שהוכחנו, שישנם שני סוגי גר תושב. כפי שראינו ישנה מחלוקת ראשונים בדבר השאלה, האם אדם שקיבל ז' מצוות שלא בזמן היובל, ושלא בפני ג' דיינים, מותרת לו הישיבה בא"י. לכל השיטות מוסכם, שגר תושב העומד בכל הקריטריונים של גר תושב, מותרת לו הישיבה בא"י, ברוח דברים אלו מסבירים הראשונים, שזוהי הסיבה שבגינה נקרא אדם זה גר תושב, דהיינו עצם היכולת שלו להיחשב גר תושב, משמעותה היכולת שלו להתגורר בא"י. יסוד דין זה מובא בהרחבה ובפירוט בדברי הספרי, על הפסוק העוסק באיסור להסגיר עבד שברח, חזרה אל אדונו. בהמשך דין זה מובא בפסוק, כחלק ממצווה זו "עמך ישב בקרבך באחד שעריך". הספרי מבין, שמצווה זו עוסקת גם בגר תושב, ומשמעותה ביחס לעבד ולגר תושב, שיש מספר הגבלות ביישובם בא"י. לדברי הספרי, יש להושיבם בתוככי ערי ישראל, ולא בערים בפני עצמם להבנת המלבי"ם, ולעומת זאת להבנת הראב"ד, יש להושיבם בפאתי העיר ולא בעיר עצמה. כ"כ אין להושיבם בעירות הספר, הסיבה להגבלות אלו כמובא במלבי"ם, הינה החשש מפני מצב בו תתפתח לגרים תושבים אלו נאמנות כפולה, ויסיעו לגויים לכבוש את הארץ. שהרי למרות שקיבלו על עצמם מצוות בני נח, כיוון שלא מעוניינים להיכנס בצורה מלאה תחת כנפי השכינה, ישנו חשש שלא יהיו נאמנים לחלוטין לשלטון היהודי בא"י. בנוסף לכך אומר הספרי, שלא יגור גר תושב בירושלים, שלמרות שבשאר חלקי א"י מותר לו להתגורר, מפאת קדושתה של ירושלים, אסור הוא במגורים בה, כל עוד אינו בשר מבשרו של עם ישראל. אולם מאידך גיסא, ישנם מספר הטבות להם זוכה גר תושב. ישנה מצווה להושיבו במקום שפרנסתו תהיה מצויה, וכן שלא לנייד אותו מעיר לעיר בכל כמה שנים. אלא יוכל הוא לקבוע את מושבו לטווח ארוך. בנוסף לכך, אם מעוניין הוא לגור במקום עם איכות חיים גבוהה, אין להעבירו למקום עם איכות חיים נמוכה יותר.

5. הושבת גוי שאינו גר תושב בארץ ישראל

הרמב"ם, לאחר שמביא את כל דיני מכירת הקרקע לגויים בא"י ובמחוצה לה, אומר שכל דינים הללו עוסקים רק בזמן שאין ידו של עם ישראל תקיפה על הגויים. אך כאשר עם ישראל הינו ריבון לעצמו במדינתו, ויכול להתנהל בנושאים מורכבים אלו של יחסים בין יהודים לגויים ע"פ תורה, אל לו לאפשר אפילו מעבר של גויים בתוככי א"י, אפילו לסחורה ולזמן מועט, כ"ש שאסור, אם יש לאל ידנו לאפשר לגויים בכלל לגור בא"י. הסיבה לאיסור מגורים של גויים בתוככי מדינת ישראל, ואפילו מעבר זמני שלהם לסחורה וכדומה, נובעת מדברי הפסוק "ולא ישבו בארצך" אשר לדעתו חל על כל הגויים כולם. החריגה היחידה לדין זה לשיטתו הינה, כאשר מדובר בגרים תושבים, בהם גם במצב אידיאלי, שיש לעם ישראל יכולת להחליט באופן בלעדי, בלא לחצים בינלאומיים שיגרמו כתוצאה מהחלטות אלו ואחרות, מותר לדעתו לאפשר לגר תושב להתגורר בא"י ובמדינת ישראל. אולם למעשה בהמשך דבריו אומר הרמב"ם, שלא ניתן כלל לקבל מעמד של גר תושב בימינו, משום שגר תושב נוהג רק בזמן שהיובל נוהג. מדברים אלו עולה לכאורה באופן מובהק, שהרמב"ם מבין כשיטת הריטב"א הנ"ל, לפיה האיסור לאפשר לגוי להתגורר בא"י הינו אפילו במידה ומקיים ז' מצוות בני נח, כל עוד היובל אינו נוהג ולא רק שאין מצווה להחיותו. להבנה זו של הריטב"א ושל הרמב"ם נראה לומר, שדרשת הספרי הנ"ל לפיהם גר תושב יכול להתגורר בא"י באופנים מסוימים הינה אסמכתא בעלמא, ולא מפסוקים אלו לומדים שיש להושיבו במקום שהפרנסה מצוייה לו ושאר הטבות, אלא שלמעשה דין זה נלמד מהמצווה להחיות גר תושב, לדאוג לכל צרכיו

ולגמול עמו חסד כאדם יהודי לכל דבר ועניין. כחלק מדין זה, ומתוך הבנה שמעצם שמו של גר תושב יש לו יכולת להתגורר בא"י, נמצא שממילא יש להיטיב את מקום מגוריו כדברי הספרי. מתוך כך מבינים הראשונים האוחזים בשיטה זו, שלמעשה כאשר הגמ' לעיל אמרה שאין מצווה להחיות אדם שאינו גר תושב, אפילו כאשר שומר ז' מצוות בני נח, ממילא אמרה גם שאין כל סיבה לאפשר לו לגור בא"י, משום שכל דין זה הינו סניף של המצווה להחיות. הבנה זו בדברי הרמב"ם, מבין בעל מרכבת המשנה. הראב"ד בדבריו חלוק על דברי הרמב"ם הללו. לדעתו כל הייחוד של גר תושב הינו, שיש מצווה להחיות, היינו לגמול עימו חסד וכדומה, אך אין כל איסור לאפשר לאדם, אף אם אינו גר תושב להתיישב בא"י תחת ריבונותנו. בעניין הפסוק אותו הביא הרמב"ם כמקור לאיסור מגורים של גויים בא"י אומר הראב"ד, שעוסק בז' עממים בלבד ולא בכל הגויים כולם, כהבנה זו בפסוק מבין גם רש"י. ממילא להבנתו של הראב"ד, אשר עולה בקנה אחד עם דברי המאירי הנ"ל, נראה שהלימוד של הספרי בעניין ישוב גר תושב בא"י, הינו לימוד בפני עצמו, ואינו סניף של המצווה להחיות גר תושב. לכן הגמ' בע"ז, לפיה רק בגר תושב העומד בכל הפרמטרים של גר תושב (בזמן היובל, קיבל מצוות בפני ג' דיינים וכו'), יש מצווה להחיותו, אך בהחלט כפשט דברי הגמ', קיים גר תושב נוסף, אשר אינו עומד בקריטריונים הנ"ל. באדם זה, למרות שאין מצווה להחיותו, ניתן לאפשר לו להתגורר בא"י, כדברי הספרי אשר עומדים בפני עצמם, האומרים שישנו גר תושב שמוטר להושיבו בא"י, למרות שאינו עומד בכל הקריטריונים של גר תושב, אשר מצווה להחיותו. ע"פ ברור מחלוקת זו בין הראב"ד לרמב"ם, מובן מדוע הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה, ממאן להזכיר את כל החילוקים שמביא הראב"ד בעניין מגורי גר תושב בא"י, בזמן היובל ושלא בזמן היובל. זאת משום שלדעת הרמב"ם, כל דין זה הינו סניף של המצווה להחיות גר תושב, ואינו מצווה בפני עצמה. וכאמור, ברגע שאדם אינו גר תושב, היינו שלא בזמן היובל, ממילא כל דינים אלו אינם רלוונטיים, וכשם שאין מצווה להחיותו, אין אפשרות לאפשר לו להתגורר בא"י. לעומת זאת לדברי הראב"ד חילוקים אלו חשובים מאוד, משום שהינם עניין בפני עצמו, וישנה חשיבות לדעת איזה דין חל רק בזמן היובל ואיזה חל אפילו שלא בזמן היובל. לכן, למרות שלהבנתו בספרי, גרים תושבים בזמן היובל צריכים לגור בפאתי העיר, משום קדושת הערים בא"י הקיימת בזמן היובל, כיוון שקדושה זו אינה חלה באותה עוצמה כאשר היובל לא נוהג, ממילא מותר לגר תושב בימינו להתגורר בא"י, אפילו בתוככי הערים. על הבנה זו בדברי הרמב"ם ניתן להקשות, מהיכן הבין שהפסוק האוסר על גויים לגור בא"י אינו עוסק רק בז' עממים אלא בכל הגויים. שהרי פשט הפסוק עוסק באופן ברור בז' עממים כדברי הראב"ד ורש"י. לא ניתן להסתפק בתירוץ אשר מובא אצל חלק מהאחרונים, לפיו גם בשאר הגויים ישנו חשש שמא יחטאו את עם ישראל, ולא רק בז' עממים. שהרי לשיטת הרמב"ם, כל מי שאינו גר תושב, אפילו אם מקיים ז' מצוות בני נח אסור במגורים בא"י. למרות דברי הראב"ד, והבנת מרכבת המשנה בדברי הרמב"ם, לפיהם ישנה מחלוקת בין הראב"ד לבין הרמב"ם, מדברי הכסף משנה נראה, שאין כלל מחלוקת ביניהם. להבנתו גם הרמב"ם מודה לראב"ד, שאין כל איסור להושיב אדם שמעצמו קיבל ז' מצוות בני נח בא"י, רק אסור לבית דין לקבל אותו כגר תושב, לכל דבר ועניין כל עוד אין היובל נוהג. ניתן לדייק דברים אלו מלשונו של הרמב"ם, האומר בתחילה שאין להושיב גויים עובדי ע"ז בארצנו, אלא אם קיבלו על עצמם שלא לעבוד ע"ז, ואם קיבלו זאת ממילא הינם גרים תושבים ומותרת ישיבתם בא"י. אחר הדברים הללו מוסיף הרמב"ם, שאין מקבלים גר תושב בזמן שאין היובל נוהג, כלומר המשפט הקודם שלו, לפיו אם קיבל ז' מצוות אינו גר תושב אינו נכון, אלא בזמן היובל. נראה מכפילות דבריו, שאכן סובר כדברי הראב"ד, לפיהם מותר להושיב בא"י גר תושב שקיבל מעצמו ז' מצוות, ובכללם שלא לעבוד ע"ז, ורק אסור לקבלו ע"י בית דין לעניין המצווה להחיות אותו, דבר המצריך יובל ע"מ לעשותו. **נמצא שלפי הבנה זו בדברי הרמב"ם, שהתקבלה להלכה ע"י מרבית הפוסקים, ובכללם הרצי"ה קוק, לדעת הרמב"ם, וכ"ש לדעת הראב"ד, מותר להושיב בא"י גויים המקיימים ז' מצוות בני נח, אפילו עשו זאת מעצמם בלא קבלת מצוות בפני בי"ד, ויש להם מעמד גר תושב לעניין זה, ושוייכים בהם כל הדינים המובאים בספרי כדברי הראב"ד שהביאם להלכה. נמצא שאם ידנו תקיפה על הגויים היושבים ביננו, יכולים הגויים כיום לגור בתוך הערים, ולא דוקא בפאתי הערים, משום שאין היובל נוהג כמובא בדברי הראב"ד. אולם כדברי המלבי"ם, אין להם להתגורר בעיר בפני עצמם, וגם לא בעיר הסמוכה לגבולות המדינה, גם כיום. משום שהסיבה לאיסורים אלו, אינה נעוצה ביובל, אלא בחשש שמא יסייעו לאויב לכבוש את ארצנו. מאידך גיסא, יש לתת להם את כל צרכיהם האישיים, ולדאוג לכך שיוכלו להתפרנס בכבוד, ולהקים להם מרכזי תעסוקה המותאמים להם. בנוסף ע"פ דברי הספרי, יש לעשות מאמץ ככל הניתן שלא יגורו בירושלים, לכל הפחות בחלקים המקודשים של העיר, בסביבות העיר העתיקה ועיר דוד של ימינו. דינים אלו שוייכים אף כיום, בזמן שאין היובל נוהג, משום שהראב"ד לא מנה דין זה בכלל הדינים השוייכים רק בזמן שהיובל נוהג.**

6. קבלת ריבונות יהודית כתנאי הכרחי לישיבת גויים בארץ ישראל

כל דברינו עד כה עסקו בסוגיית גר תושב ולפי דברינו אדם המקבל ז' מצוות בני נח אפילו שלא בפני בי"ד יכול להתגורר בא"י. אולם התורה במקום אחר, מוסיפה תנאי נוסף במגורי אדם המקבל על עצמו ז' מצוות בני נח בא"י. בעניין מצוות המלחמה אומרת התורה שיש להציע לעם

איתו מעוניינים לערוך מלחמה, הסכם שלום, בטרם יכריזו עליו מלחמה. ע"פ דברי הספרי על פסוקים אלו, לאחר הסכם שלום זה ניתן יהיה לגויים אשר יעמדו בהסכם השלום להתגורר בא"י. הן על הפסוקים, הן על הספרי שעליהם, והן על הרמב"ם המביא דין זה להלכה ניתן לתמוה, מדוע אין כל אזכור של הגדרת גויים אלו כגרים תושבים. הדבר תמוה במיוחד לשיטת הרמב"ם ע"פ הבנת מרכבת המשנה, לפיה כל מי שאינו גר תושב אסור לו להתגורר בא"י, גם אם מקבל על עצמו כל התנאים שבעולם. התנאים בהם צריכים לעמוד הגויים המעוניינים בהסכם שלום עמנו הינם, קבלת ז' מצוות בני נח, וכן מוטל עליהם להתחייב להיות לנו למס ולעבדות. כאשר אינם מעוניינים לעשות כן, מובא בספרי ונפסק להלכה ברמב"ם, אין לקבל הסכם שלום עימם, אלא יש להכריעם במלחמה ולגרשם מארצנו. עניין המס והעבדות לדברי הרמב"ם, משתנה מתקופה לתקופה, וכדבריו תלוי ברצונו של המלך או השלטון היהודי באותה תקופה. לדבריו אין חובה להפוך עם זה לעבדים לעם ישראל, אך מדבריו עולה, שיש לגויים הללו חובה לקבל באופן מלא ומובהק את ריבונותו של השלטון היהודי בא"י באופן בלעדי, ובזאת למעשה באה לידי ביטוי העבדות שלהם, גם אם אין רצון של השלטון להפוך אותם לעבדים בפועל. כלומר, בכך שלא ירימו אותם גויים ראש ברמה הלאומית, וירצו להקים ישות לאומית כלשהי ברחבי א"י, נחשבים הם כבושים תחת ידינו כדברי הרמב"ם, ולכן ניתן לאפשר להם להתגורר בא"י. מדבריו של הרמב"ם ע"פ הספרי עולה, שבמידה וירצו גויים להתגורר בא"י ולחזור באופן זה או אחר תחת ריבונותה הבלעדית של מדינת ישראל, אין לאפשר להם להיות בא"י, ובתרגום דין זה לשפת ימינו, יש לשלול מהם את כל ההטבות הנובעות מהאזרחות שלהם בא"י. נראה שהיחס בין מצווה זו המובאת בתורה, לבין מצוות גר תושב הינו, שלמעשה גר תושב המובא מספר פעמים בתורה, עוסק באדם פרטי המעוניין להתגורר בא"י. ביחס לאדם זה, אין כל חשש שיהיו לו שאיפות לאומיות, וממילא בסוגיית גר תושב לא מצאנו צורך שיהיה כבוש תחת ידינו. לעומת זאת, בעם הבא בשערינו, המעוניין להמשיך להתגורר בא"י, ישנו חשש גדול שירצה ביום מן הימים להקים לעצמו ישות עצמאית שאינה יהודית בתוך א"י, דבר האסור ע"פ תורה. לכן בעם שכזה אומרת התורה, שצריך להיות כבוש תחת ידינו, וגם אם לא יהיה עבד לעם ישראל, יש לפקוח עין בוחנת עליו, ע"מ לוודא שמגלה נאמנות טוטאלית לריבונות יהודית מלאה בא"י. ע"פ דין זה ניתן להבין את המקור להבנת הגמ' בע"ז הנ"ל, לכך שישנם שני סוגי גר תושב, זה שמצווים להחיותו, ואחר שרק מותר לו להתגורר בא"י. גר תושב העומד בכל הקריטריונים של גר תושב, מקבל שיווין זכיות מלא, והינו אזרח מן המניין במדינת ישראל, וממילא יש מצווה להחיותו ולגמול עמו חסד. אולם ישנו מסלול נוסף בו אדם יכול להתגורר בא"י, בלא להיות גר תושב גמור. דין זה נלמד מסוגיית הסכם שלום עם הנכבש תחת ידינו, בו אין כל אזכור של גר תושב, אולם במצב שכזה אין הכרח לתת לאנשים הללו זכיות מלאות, אלא ניתן להפכם לעבדים. בנקודה זו חלוקים הריטב"א והראב"ד. הריטב"א מגדיר אדם זה שאינו גר תושב כלל. לכן לדבריו, ולדברי הרמב"ם ע"פ הבנת מרכבת המשנה, אין אפשרות לאדם שאינו גר תושב גמור להתגורר בא"י. אלא שמשמעות הגבלה זו הינה, שאין אפשרות להיות כאזרח שווה זכיות לכל דבר, אך ודאי שהם יודו לדברי הספרי, האומר שניתן להתגורר בא"י באופן שאין הכרח שאדם זה יקבל שוויון זכיות מלא, בפרט לשיטת הרמב"ם המביא דין זה להלכה. לעומת זאת הראב"ד מבין שאדם זה שהינו חלק מעם הנכבש תחת ידינו הינו מעין גר תושב סוג ב', וממילא לדעתו ניתן לאפשר לגויים להתגורר בא"י ואף נחשבים הם כגרים תושבים לעניין זה, וממילא יש לאפשר להם זכיות מלאות כאזרחים מן המניין ככל גרים תושבים. נמצא שגם לדעת הריטב"א והרמב"ם ע"פ מרכבת המשנה, אין איסור לאפשר לגויים להתגורר בא"י, אלא שמעמדם אינו זהה לגר תושב, בכך שניתן לדרוש מהם להיות לעבדים, אך כאמור בדברי הרמב"ם אין חובה לעשות כן. ע"פ הבנה זו ניתן גם להבין, שהרמב"ם אשר הרחיב את איסור הישיבה בארץ ישראל מעבר לז' עממים, למד זאת מסוגיה זו, ולא מהפסוק "לא ישבו בארצך" העוסק באופן מובהק בז' אומות בלבד. ממילא לדעתו, לא ניתן לאפשר לגויים להתיישב בא"י עם זכיות מלאות, אפילו אינם מז' עממים אפילו במידה וקיבלו ז' מצוות בני נח.

7. זכויות המיעוטים, והיתר ישיבת גויים במדינת ישראל בימינו

אם נתרגם את כל עקרונות ההלכה שהבאנו בדברינו למציאות בת זמננו, נראה שיש לומר את הדברים הבאים, בדבר אפשרות המגורים של גויים במדינת ישראל וזכויותיהם ע"פ תורה. בעניין הציבור הרוסי שאינו יהודי, שהגיע בהמוניו למדינת ישראל בשנים האחרונות, בגלל שאין לציבור זה שאיפות לאומיות משל עצמם, ומוכנים הם לקבל את ריבונותה הבלעדית של מדינת ישראל כמדינת היהודים, ובהנחה שהינם אנשים הוגנים ומוסריים והינם ברוב המקרים אתאיסטים מוחלטים, וממילא אינם עובדים ע"ז ומקימים ז' מצוות בני נח, יש להם דין גר תושב כדברי הראב"ד שנפסקו להלכה כנ"ל, ולכן יש לאפשר להם להתגורר ברחבי המדינה כרצונם. פועל יוצא מהגדרה זו הינו, שיש לתת להם זכויות אזרחיות מלאות, לדאוג להם לתנאי מחיה נאותים כפי שלומד הספרי שהביאו הראב"ד להלכה גם בימינו, שאין היובל נוהג. אין לראות במעשה זה כמצווה להחיותם, אשר אינה שייכת בגר תושב שלא בזמן היובל, אלא כחלק ממערך הזכויות שהינם משלמים עליהם, ע"י חובות אזרחיות, כגון תשלום מיסים, גיוס לצבא וכדומה. יש להמשיך את המצב בו, אין לציבור זה ערים משל עצמו, ואינו גר בערי הספר כציבור מאורגן, אלא כחידים בלבד, ובכך מתקיימת הדרישה של התורה כמובא בספרי בעניין גר

תושב. אין ספק שלמרות ההיתר להושיבם בא"י, טעות יסודית הייתה להעלות לארץ אנשים שאינם יהודים במודע, מתוקף ההרחבה מוגזמת של חוק השבות. אולם הסיבות לכך, כל עוד ציבור זה הינו מיעוט אשר אינו רוצה ריבונות משלו בא"י, אינן קשורות לדין גר תושב, אלא לחשש התבוללות, ואולי גם לטווח ארוך יותר, הפיכת המדינה ממדינה יהודית מובהקת, למדינת כל אזרחיה, דבר שהינו חמור ביותר, ומנוגד לתורה באופן מובהק. אולם כיוון שהינם כאן, יש לראות בהם כאזרחים שווים חובות וזכויות, ולמעשה ניתן לומר שהינם הגר תושב האופטימלי שניתן למצוא בתקופה זו, בה אין היובל נוהג. בעניין כל הציבור הנוצרי במדינה על כל גווניו השונים (רוסים ערבים וכדומה) ישנה בעיה להותירם בא"י, גם אם אין להם כל שאיפה לאומית באשר היא, משום שאסור לכל השיטות, לאפשר לגויים שאינם מקיימים ז' מצוות בני נח להתגורר בא"י. אולם כפי שלמדנו בעבר, ניתן לראות בנצרות ע"ז בשיתוף, המותרת לגויים. אי לכך ניתן לראות בהם כמקיימים ז' מצוות בני נח, וממילא דינם יהיה כדין הציבור הרוסי האתאיסטי במדינה כנ"ל. אולם כל זאת בעניין הציבור הנוצרי שכבר קיים בא"י, אך ראוי לנסות לקדם מצב בו העובדים הזרים, אשר באים למדינת ישראל, שלעיתים אף משתקעים במדינה ע"י היתרים שונים, אותם הם מצליחים להשיג, יהיו אנשים שאינם נוצרים, וכ"ש שלא יהיו עובדי ע"ז של ממש. מכיוון שקשה מאוד לבדוק כל עובד בנפרד, כשמביאים עשרות אלפי עובדים זרים בשנה, יש לקדם הבאת עובדים זרים לענפי המשק השונים, ממדינות שהנצרות שם הינה פולקלור תרבותי, וממילא על כל תושבי אותן מדינות, ניתן יהיה לומר שמעשה אבותיהם בידיהם, ואינם מאמינים כלל ועיקר בדת זו. בעניין הציבור הדרוזי, הבדואי, הערבי-מוסלמי, וכדומה, בוודאי שמבחינת גדרי גר תושב הינם רצויים יותר במדינתנו, מאשר הציבור הנוצרי, משום שלרוב המוחלט של השיטות אינם עובדי ע"ז, וממילא מקיימים הם ז' מצוות בני נח. אולם בפרט בכל הנוגע לציבור הערבי-מוסלמי, ישנה בעיה הלכתית לאפשר להם להתגורר בא"י, כאשר אינם מקבלים בצורה מוחלטת ריבונות יהודית מלאה על א"י, ואינם רואים במדינת ישראל כמדינת הלאום היהודי המאפשרת להם להתגורר בשטחה, אלא ככובש זר וכו'. במצב שכזה, לא ניתן לאפשר לגויים אלו להתגורר כאן, גם אם מקיימים ז' מצוות בני נח, מפאת שאינם עומדים בקריטריון אי השאיפה לקבל הכרה בלאומיותם, החותרת תחת ריבונות יהודית מלאה בא"י. לכן יש לקדם מצב בו כל מוסלמי במדינת ישראל, אשר מעוניין להמשיך להתגורר בשטחה, וליהנות מההטבות האזרחיות של המדינה, מחויב להסיר כל שאיפה לאומית ממחשבתו. או אז יש לתת לו להרגיש כאזרח שווה זכויות וחובות. לשם כך יש להקצות משאבים כספיים משמעותיים לקדם את המגזר הערבי במדינת ישראל, כפי שדורש הספרי בעניין גר תושב, ולא להמשיך את המצב כיום, בו הרשויות הערביות סובלות מקיפוח בתשתיות ותקצוב מובהקים, מראשית ימיה של המדינה. יש להוסיף שע"פ דברי הספרי, מן הראוי היה לעודד מצב של ערים מעורבות כרמלה ויפו, ולהמעיט ככל הניתן, מצב של רשויות מוניציפליות ערביות עצמאיות. אולם מפאת סכנת התבוללות, ומפאת סיבות נוספות, ניתן לומר שעדיף בימינו שהמגזר הערבי ישב בערים משל עצמו. מאידך גיסא, כל מוסלמי שיגלה באופן זה או אחר אי הסכמה לריבונות המוחלטת של שלטון יהודי בלעדי ברחבי מדינת ישראל, יאבד את אזרחותו מיידית, גם אם מדובר בגילויים מזעריים של אי קבלתה של ריבונות יהודית בא"י, כגון אי עמידה בהמנון הלאומי, ביזוי הדגל הלאומי וכדומה, וכ"ש גילויים משמעותיים מאלו, כפי שנהוג במגזר הערבי בימינו לבושתנו ולכלימתנו. כדברי הרצי"ה בעניין זה, אין לנו כל בעיה עם אחמד ומוחמד, וכל מוסלמי רצוי במדינת ישראל, ויקבל מאתנו את מירב הזכויות המגיעות לו. אולם כל מי שיבוא עם שאיפה לאומית, אזרחותו על כל הטבותיה תישלל ממנו לאלתר, ואם ניתן יהיה מבחינת יחסינו הבינלאומיים לנקוט צעדים משמעותיים יותר נגדו יש לעשות כך. נמצא ע"פ דברינו, שמדינת ישראל הינה מדינה יהודית לחלוטין, הרצון להוסיף למדינה זו אופי דמוקרטי, ולתת שוויון זכויות למיעוטים שאינם יהודים מותר ע"פ התורה. אולם ברגע ששויון הזכויות בא על חשבונה של מדינת ישראל כמדינה יהודית, ולו במעט, יש להסיר שוויון זכויות זה לאלתר, מתוך הבנה שבראש ובראשונה מדינת ישראל הינה מדינת הלאום של העם היהודי.